

Meva haqida umumiy tushuncha va uning hillari.

Ergasheva Gulobod Sanjarbek qizi

Matyakubova Muxlisa Abdusalomjon qizi

Andijon Davlat Pedagogika instituti Aniq va tabiiy fanlar fakulteti biologiya
yo‘nalishi 1-bosqich 102- guruh talabalari

Annotasiya : Meva (fruct) — yopiq urug‘li o‘simliklarning urug‘li organi; odatda, urug‘lanish natijasida hosil bo‘ladi. Ammo, partenogenez yo‘li bilan ko‘payadigan o‘simliklar mevasi (partenokarp meva) urug‘lanishsiz yuzaga keladi va urug‘siz bo‘ladi. Meva soxta va ho‘l meva kabi turlarga bo‘linadi

Kalit so‘zlar : mezokarp , ekzokarb , endokarp , meva , quruq meva , hal meva , chin meva , soxta meva.

Meva (fruct) — yopiq urug‘li o‘simliklarning urug‘li organi; odatda, urug‘lanish natijasida hosil bo‘ladi. Ammo, partenogenez yo‘li bilan ko‘payadigan o‘simliklar mevasi (partenokarp meva) urug‘lanishsiz yuzaga keladi va urug‘siz bo‘ladi. Mevalarning shakli, kattaligi va rangi har xil. Meva bitta tu-gunchadan hosil bo‘lsa (o‘rik, gilos, olcha, mosh, jag‘jag‘ va boshqalar) oddiy yoki asl meva, bir guldagi bir necha tugunchadan yuzaga kelsa (malina, maymunjon, ayiqtovon va boshqalar) murakkab meva, tuguncha va guldagi boshqa qismlarning ishtirokida shakllanadigan bo‘lsa (qulupnay, tut, olma va boshqalar) soxta meva deb ataladi.

Meva 3 qismdan — sirtqi qism yoki po‘st (ekzokarp)dan, po‘stsimon yoki yog‘ochlangan qism (endokarp) va ular o‘rtasiga joylashgan oraliq qism (mezokarp) — meva etidan iborat. Ho‘l (etli, sersuv) va quruq (yupqa, quruq) mevalar bor. Ho‘l mevalar danakli (o‘rik, shaftoli, olcha va boshqalar) va urug‘li (olma, qovun, bodring va boshqalar) mevalarga bo‘linadi. Ular pishganda ochiladigan va ochilmaydigan bo‘ladi. Quruq meva tuzilishiga qarab bir nechtaga bo‘linadi: yong‘oq mevalar — po‘sti qattiq yog‘ochsimon (yong‘oq, o‘rmon yong‘og‘i va boshqalar); pista mevalar — po‘sti dag‘al (kungaboqar, maxsar va boshqalar); doncha mevalar — po‘sti yupqa, urug‘ga yopishgan (arpa, bug‘doy, sholi, tariq va boshqalar) va qanotchali mevalar — urug‘ida qanotchasimon parda bo‘ladi (qayrag‘och, shumtol, zarang va boshqalarda). Ochiladigan mevalar, odatda, ko‘p urug‘li bo‘lib, ochilish usuli va xonalarining soniga qarab bir necha xilga ajratiladi. Bargak meva — sallagul, isparak, tasmacho‘p; qo‘zok meva — turp, sholg‘om, indov; qo‘zoqcha meva — o‘sma, jag‘jag‘, qatron; ko‘sak meva — g‘o‘za, ko‘knor, lolaqizg‘aldoq o‘simliklarida uchraydi. Bo‘linadigan mevalar ikki va ko‘p xonali tugunchadan hosil bo‘lib, pishganda ayrim mevachalarga ajraladi (kashnich, ukrop, kovrak, kampir-chopon, tuyaqorin va boshqalarning mevalari). Meva tiplarini sistemaga soluvchi har xil tasniflar taklif qilingan, lekin ularning hammasini ham mukammal deb bo‘lmaydi. Arman olimi A. L. Taxtajyan

mevani tutashmagan mevbarglardan hosil bo'lgan apokarp meva va tutashgan meva barglardan tuzilgan senokarp mevaga ajratadi. Senokarp mevani sinkarp, parokarp valizikarpga ajratadi. Apokarp meva eng soddasi hisoblanadi. Mevaning biologik ahamiyati urug'larni himoyalash va tarqatishdir. Mevaqat urug'larni pishib yetilmasdan qurib qolish, shikastlanish va hayvonlarga yem bo'lishdan saqlaydi. Meva shamol, suv, odam va hayvonlar yordamida tarqaladi. Meva qimmatbaho oziq moddalar (oqsil, moy, uglevod va vitaminlar)ga boy. Ko'p o'simliklarning mevalarini odam va hayvonlar iste'mol qiladi, ulardan dori va bo'yoqlar tayyorlanadi. Begona va zaharli o'simliklarning mevasi xo'jalikka zarar yetkazadi.

Meva - bu guldan kelib chiqadigan va ularning pishib etish jarayoni tugaguniga qadar urug'larni o'z ichiga olgan organ. Amalga oshirilgandan so'ng, ularning vazifasi ularni tarqatish, ya'ni ularni unib chiqishi uchun ularni ota-onalaridan uzoqlashtirishga aylanadi, chunki ular bo'lmasa, ular unib chiqqanda ota-onalari bilan raqobatlashadilar va shuning uchun tirik qolish ehtimoli kamayadi o'sha kurash orqali.

Meva hosil qilgan gilamchalar soniga ko'ra turlari

Bu bitta karpeldan yoki bir nechta karpeldan kelib chiqishiga qarab, biz topamiz monokarpik mevalar yoki mevalar polikarpik. So'nggi boshqalar ushbu karpellarning shakllanishiga qarab, xususan, payvandlanganligiga qarab tasniflanadi, bu holda ular sinkarpik mevalar bo'ladimi yoki yo'q (apokarpik).

Shunga qaramay, siz bilishingiz kerakki, mevalarni tasniflashning bir necha usullari mavjud bo'lsa-da, ularni ikki yoki undan ortiq turli xil usullar bilan ta'riflash mumkin. Masalan, meva ham oddiy, ham foraminal bo'lishi mumkin, bu bitta pistildan iborat bo'lishini va urug'lar pishib yetgandan keyin chiqadigan teshiklari borligini anglatadi.

Meva hosil bo'lishining gul qismlari soniga qarab turlari

Oddiy mevalar

Oddiy mevalar - bu pistildan hosil bo'lgan mevalar. Bu bitta yoki bir nechta karpelga ega bo'lishi mumkin, lekin har doim birlashtirilgan. O'z navbatida, turg'un bo'lmagan yong'oqlar, qaysi urug'larni chiqarmaydiganlar; pishganida ochilishi yoki ochilmasligi mumkin bo'lgan tuxumdondan olinganlar; pishib bo'lgandan keyin o'z-o'zidan ochiladigan yong'oqlar; va go'shtli.

Murakkab mevalar

Murakkab mevalar - bu gulning turli qismlaridan hosil bo'lgan mevalar. Ushbu guruh ichida biz agregatlar masalan, anjir yoki malina kabi bir xil gulda rivojlanadigan ko'plab mevalar tomonidan hosil bo'lgan mevalar.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Botanika (o'smliklar morfalogiyasi va anatomiyasi) M. I. Ikromov, X.N. Normurodov, A. S. Yuldashev.
2. Botanika (o'smliklar anatomiyasi va morfalogiyasi) A.S .Dariyev , T.A.Madumarov, E.Y. Ro'zmatov.
3. Foydalanilgan veb sayt : w.w.w.uz.m.vikepediya.uz